

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMEIRÉACHTA, 2012

SEAN-GHRÉIGIS— ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 uaire an chloig

A. Cuir Gréigis air seo:-

Bhí Oirféas ábalta an lir a sheinm chomh hálainn sin gur lean fiú na clocha agus na crainn é. Nuair a mharaigh nathair nimhe a bhean chéile Eoraidicé, chuaigh sé síos go tír na marbh, chun í a thabhairt ar ais, mar cheap sé go bhféadfadh sé, lena chuid ceoil, a áiteamh ar Háidéas í a ligean saor. Nuair a chuala an dia é ag seinm na lire, dúirt sé: “Is le pléisiúr a thabharfaidh mé Eoraidicé duit, agus leanfaidh sí thú. Ach ní fhéadfadh tú casadh ar ais fad is atá tú ag dul i dtreo an tsolais.”

Oirféas: ὁ Ὀρφεύς (–έως). seinnim an lir: κιθαρίζω. nathair nimhe: ὁ δράκων (–οντος).
Eoraidicé: ἡ Εὐρυδίκη (–ης). ceol: ἡ μουσική (–ῆς). Háidéas: ὁ Ἄιδης (–ου).
solas: τὸ φῶς (φωτός).

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair, i nGaeilge, na ceistanna ina dhiaidh:-

(Tá tuairimí earráideacha ag na hAithnigh faoi Hipparkhos, agus ag na Gréigigh eile faoi na Spartaigh.)

οἱ γὰρ ἄνθρωποι τὰς ἀκοὰς τῶν προγεγενημένων ἀβασανίστως παρ’ ἀλλήλων δέχονται. Ἀθηναίων γοῦν τὸ πλῆθος Ἴππαρχον οἴονται ὑφ’ Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος τύραννον ὄντα ἀποθανεῖν, καὶ οὐκ ἴσασι ὅτι Ἴππίας μὲν ἦρχε, πρεσβύτατος ὢν τῶν Πεισιστράτου υἱῶν, Ἴππαρχος δὲ ἀδελφὸς ἦν αὐτοῦ.

ὑποτοπήσαντες δὲ τι ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἐκ τῶν ξυνειδῶτων σφίσιν Ἴππία μνηύσθαι, τοῦ μὲν Ἴππίου ἀπέσχοντο ὡς προειδότες· βουλόμενοι δὲ κινδυνεῦσαι δράσαντες τι πρὶν ξυλληφθῆναι, τῷ Ἴππάρχω περιτυχόντες περὶ τὸ Λεωκόρειον τὴν Παναθηναϊκὴν πομπὴν διακοσμοῦντι ἀπέκτειναν.

πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα οἱ ἄλλοι Ἕλληνες οὐκ ὀρθῶς οἴονται, ὥσπερ τοὺς τε Λακεδαιμονίων βασιλέας μὴ μῖα ψήφῳ προστίθεσθαι ἑκάτερον, ἀλλὰ δυοῖν· καὶ τὸν Πιτανάτην λόχον αὐτοῖς εἶναι, ὅς οὐδ’ ἐγένετο πώποτε. οὕτως ἀταλαίπωρος τοῖς πολλοῖς ἡ ζήτησις τῆς ἀληθείας, καὶ ἐπὶ τὰ ἐτοῖμα μᾶλλον τρέπονται.

ἀκοή: tuairisc, cuntas. ἀβασανίστως: gan scrúdú. ὑποτοπέω: tá amhras agam ar.

οἱ ξυνειδότες σφίσιν: a gcomh-chomhchealgairí. μνηύω: tugaim faisnéis.

κινδυνεῦσαι: “dul sa seans”. ξυλλαμβάνω: gabhaim. διακοσμέω: treoraím isteach / amach.

ψήφος: méaróg nó tála. προστίθεμαι: caithim nóta. λόχος: scuadrún.

ἀταλαίπωρος: míchúramach. ἐτοῖμος: faoi (mo, do, etc.) láimh.

- (a) Cad a fhaigheann fir óna chéile, dar leis an scríbhneoir? (5)
- (b) Cén tuairim atá ag formhór na nAithneach faoi Hipparkhos? (5)
- (c) Cén post a bhí ag Hippias? Cén fáth go mba leis é? (7)
- (d) Cén fáth nár maraíodh Hippias? (7)
- (e) Cad a spreag Harmodios agus Aristogeiton chun Hipparkhos a mharú? (7)
- (f) Cad a bhí ar siúl ag Hipparkhos in aice leis an Leokoreion (teampall Aithneach)? (6)
- (g) Cad a chreideann na Gréigigh eile go hearráideach faoi na Ríthe Spartaigh? (6)
- (h) Cé na cúiseanna a thugann an scríbhneoir le míniú cad chuirge go bhfuil tuairimí earráideacha ag go leor daoine. (7)

A.

- (i) *(Geallann Teleutias, an ceannasaí cabhlaigh nua, go bhfuil sé níos tábhachtaí dó ná a leas féin lón maireachtála a chur ar fáil dá chuid fear. Beidh sé féin ar fáil dá chuid fear freisin.)*

ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. ὡς δὲ εἶδον αὐτὸν ἦκοντα οἱ ναῦται, ὑπερήσθησαν. ὁ δ' αὐτοὺς συγκαλέσας εἶπε τοιάδε· “ὦ ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν οὐκ ἔχων ἦκω· ἐὰν μέντοι θεὸς ἐθέλῃ, πειράσομαι τὰ ἐπιτήδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα πορίζειν. εὐ δ' ἴστε, ἐγὼ ὅταν ὑμῶν ἄρχω, εὐχομαί τε οὐδὲν ἦττον ζῆν ὑμᾶς ἢ καὶ ἐμαυτὸν, τὰ τ' ἐπιτήδεια θαυμάσαίτε μὲν ἂν ἴσως, εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν· ἐγὼ δὲ νῆ τοὺς θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας ἄσιτος ἢ ὑμᾶς μίαν γένεσθαι. ἢ γε μὴν θύρα ἢ ἐμὴ ἀνέωκτο μὲν καὶ πρόσθεν τῶ τι δεομένω ἐμοῦ, ἀνεώξεται δὲ καὶ νῦν ὑμῖν.”

XEINEAFÓN (90)

ὑπερήδομαι: táim an-lúcháireach. εὐχομαι: geallaim. ἦττον: laghad, níos measa.
φαίην: “bhí mé chun a rá; déarfainn.” δέχομαι: glacaim le, cuirim suas le. ἀνοίγνυμαι: táim ar oscailt.
δέομαι: iarraim.

NÓ

- (ii) *(Nuair a chuir Sócratéis mearbhall air, chuir Meno i gcomparáid é le roc nimhe, iasc a thugann suaitheadh as a dtagann fuairnimh)*

ὦ Σώκρατες, ἦκουον μὲν ἔγωγε πρὶν καὶ συγγενέσθαι σοι ὅτι σὺ αὐτὸς τε ἀπορεῖς καὶ τοὺς ἄλλους ποιεῖς ἀπορεῖν· καὶ νῦν, ὡς γέ μοι δοκεῖς, γοητεύεις με, ὥστε μεστὸν ἀπορίας γεγονέναι.

καὶ δοκεῖς μοι παντελῶς ὁμοιότατος εἶναι τό τε εἶδος καὶ τᾶλλα ταύτη τῇ πλατεία νάρκη τῇ θαλαττία· καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἀπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποικέναι, ναρκᾶν· ἀληθῶς γὰρ ἔγωγε καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ στόμα ναρκῶ, καὶ οὐκ ἔχω ὅτι ἀποκρίνωμαί σοι.

καί μοι δοκεῖς εὖ βουλευέσθαι οὐκ ἐκπλέων ἐνθένδε οὐδ' ἀποδημῶν· εἰ γὰρ ξένος ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα ποιοῖς, τάχ' ἂν ὡς γόης ἀπαχθείης.

PLATÓN (90)

γοητεύω: cuirim faoi dhraíocht. μεστός (+ Tuiseal Ginideach): lán de. εἶδος: dealramh.
πλατύς: ar leibhéal. νάρκη: roc nimhe. πλησιάζω: tagaim; téim cóngarach do. ναρκᾶω: éiríonn fuairnimh ionam. ἀποδημέω: téim thar lear. γόης: draíodóir. ἀπάγω: fuadaím go príosún.

B.

- (i) (*Insítear d'Éileictre faoi thriail a dearthár Oraistéas os comhair thionól na nAirgíveach, agus faoin bpáirt a ghlac Talthybios ann. Bhí sé ina theachtaire dá n-athair, tráth den saol, ach anois bíonn sé ag cuimilt le lucht leanúna Aigisthos.*)

ἐπεὶ δὲ πλήρης ἐγένετ' Ἀργείων ὄχλος,
κῆρυξ ἀναστὰς εἶπε· “τίς χρήζει λέγειν,
πότερον Ὀρέστην κατθανεῖν ἢ μὴ χρεῶν,
μητροκτονοῦντα;” κάπὶ τῶδ' ἀνίσταται
Ταλθύβιος, ὃς σῶ πατρὶ συνεπόρθει Φρύγας.
ἔλεξε δ', ὑπὸ τοῖς δυναμένοισιν ὧν αἰί,
διχόμυθα, πατέρα μὲν σὸν ἐκπαγλούμενος,
σὸν δ' οὐκ ἐπαινῶν σύγγονον, καλοῖς κακοῖς
λόγους ἐλίσσω, ὅτι καθιστάιη νόμους
ἔς τοὺς τεκόντας οὐ καλοῦς· τὸ δ' ᾄμα αἰὶ
φαιδρωπὸν ἐδίδου τοῖσιν Αἰγίσθου φίλοις.
τὸ γὰρ γένος τοιοῦτον· ἐπὶ τὸν εὐτυχή
πηδῶσ' αἰὶ κήρυκες.

EOIRIPIDÉAS (90)

πλήρης: lán. ὄχλος: tionól. χρήζω: teastaíonn uaim. χρεῶν = χρέη. κάπὶ = καὶ ἐπί.
συμπορθέω: cabhraím le scriosadh. Φρύγες: na Frigiaigh (= Traígh).
ὑπὸ (+ Tuiseal Tabhartach): faoi thionchar. δύναμαι: táim i réim. διχόμυθα: go hathbhbhríoch.
ἐκπαγλόμαι: tá meas agam ar. ἐπαινέω: molaim. ἐλίσσω: casaim. καθιστάιη: “go mbunódh sé”. ᾄμα: súil. φαιδρωπός: glioscarnach. πηδάω ἐπὶ: preabaim ar thaobh de.

NÓ

- (ii) (*Maraíonn Aias mac Telamon Simoeisios mac Anthemion le sleá.*)

ἔνθ' ἔβαλ' Ἀνθεμίωνος υἱὸν Τελαμώνιος Αἴας,
ἦίθεον θαλερόν Σιμοείσιον, ὃν ποτε μήτηρ
Ἰδηθεν κατιοῦσα παρ' ὄχθησιν Σιμόεντος
γείνατ', ἐπεὶ ῥα τοκεῦσιν ἄμ' ἔσπετο μῆλα ἰδέσθαι·
τοῦνεκά μιν κάλεον Σιμοείσιον· οὐδὲ τοκεῦσι
θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δὲ οἱ αἰῶν
ἔπλεθ' ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι.
πρῶτον γὰρ μιν ἰόντα βάλε στήθος παρὰ μαζόν
δεξιόν· ἀντικρὺ δὲ δι' ᾄμου χάλκεον ἔγχος
ἦλθεν· ὃ δ' ἐν κονίησι χαμαὶ πέσεν, αἴγειρος ὤς.

HÓIMÉAR (90)

ἦίθεος: fear óg. θαλερός: faoi bhláth. Ἰδηθεν: ó Shliabh Ida. ὄχθη: bruach na habhann.
Σιμοείσιος: Simois (abhainn). μῆλον: caora. τοῦνεκά: mar gheall air seo. θρέπτρα: costas tógála.
μινυνθάδιος: gearr. αἰών: fad saoil. ἔπλετο = ἦν. μαζός: brollach. ἀντικρὺ: díreach ar
aghaidh. ᾄμος: gualainn. χαμαὶ: go dtí an talamh. αἴγειρος: poibleog.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[80]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(50)

ὁ δὲ περιελθὼν, ἐπειδὴ οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίνη ὑπτίως — οὕτω γὰρ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρωπος — καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοῦς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, κᾶπειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο, ὃ δ' οὐκ ἔφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὐθις τὰς κνήμας· καὶ ἐπανιῶν οὕτως ἡμῖν ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πῆγνυτο. καὶ αὐτὸς ἤπτετο καὶ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχθήσεται.

ἤδη οὖν σχεδὸν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα, καὶ ἐκκαλυψάμενος — ἐνεκεκάλυπτο γάρ — εἶπεν — ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγγετο — ‘ὦ Κρίτων’, ἔφη, ‘τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρούνα· ἀλλὰ ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε.’

THE INTELLECTUAL REVOLUTION

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh:-

(30)

- (a) Tabhair breac-chuntas ar na cúisimh a tugadh i gcoinne Sócratéis ag a thriail. Cén bunús a bhí leo?
- (b) Cérbh iad na Sofaistí? Cén chaoi a raibh Sócratéis éagsúil leo?
- (c) Déan cur síos achomair ar conas mar a bheadh gnáth-theagmháil le Sócratéis.
- (d) Scriobh nóta gairid ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas :-
Anytos; *daimonion* Sócratéis ; Sócratéis mar *prytanis*.
- (e) Mínigh tuiseal *χρόνον* agus modh *γένηται* a bhfuil líne fúthu sa sliocht thuas.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo :-

(50)

ὥς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν· ἡ δὲ νυ μήτηρ
τίλλε κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην
τηλόσε, κῶκυσεν δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδούσα·
ὦμωξεν δ' ἔλεινὰ πατὴρ φίλος, ἀμφὶ δὲ λαοὶ
κωκυτῷ τ' εἶχοντο καὶ οἰμωγῇ κατὰ ἄστν.
τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἦν ἐναλίγκιον, ὥς εἰ ἅπασα
Ἴλιος ὄφρυόεσσα πυρὶ σμύχοιτο κατ' ἄκρης.
λαοὶ μὲν ῥα γέροντα μόγις ἔχον ἀσχαλώωντα,
ἔξελθεῖν μεμαῶτα πυλάων Δαρδανιάων.
πάντας δὲ λιτάνευε κυλινδόμενος κατὰ κόπρον,
ἔξ ὀνομακλήδην ὀνομάζων ἄνδρα ἕκαστον·
‘σχέσθε, φίλοι, καὶ μ' οἶον ἑάσατε κηδόμενοί περ
ἔξελθόντα πόληος ἰκέσθ' ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν,
λίσσωμ' ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον ὀβριμοεργόν.’

A WORLD OF HEROES

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. Tá deich marc ag gabháil le gach ceist díobh:-

(30)

- (a) Scriobh nóta ar charachtar Eachtair mar atá sé i Leabhar 22 den *Iliad*.
- (b) Déan trácht ar an ról a d'imir na déithe i Leabhar 22.
- (c) Mínigh go hachomair cé na tréithe a bhaineann le filíocht Hóiméarach, agus déan tagairt do Leabhar 22 chun tacú le do fhreagra.
- (d) Scrobh nóta gairid ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas :-
Déafabas; Andromakhe; Priam.
- (e) Déan an **líne dheiridh** sa sliocht thuas a scanadh. Marcáil na cainníochtaí agus ainmnigh an méadar.

4. Freagair **trí cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** a roghnú as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag gabháil le gach ceist díobh):- [90]

A.

- (i) Déan cur síos ar an gcéim dheiridh de Chogadh na Peilipínise, nuair a theip ar Thuras na n-Aithneach go dtí an tSicil. Cén fáth ar chaill na hAithnigh an cogadh, dar leat?
- (ii) Scríobh nóta ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
Brasadas; Iasón de Pherae; Agesilaus; Epaminondas.
- (iii) Roghnaigh cath ar bith as concas Alastair Mhóir ar Impireacht na bPeirseach. Tabhair breac-chuntas ar a chúrsa agus mínigh conas a thaispeáin sé bua Alastair mar ghinearál.
- (iv) Tabhair breac-chuntas ar ghníomhréim Solon agus déan meastóireacht ar a thábhacht i bhforbairt na sochaí san Aithin.

B.

- (i) Scríobh faoi bheatha agus faoi shaothar Aescailis **nó** Arastafainéis. Tabhair cuntas gairid ar **aon cheann amháin ar bith** dá gcuid drámaí.
- (ii) Tabhair breac-chuntas ar bheatha agus ar shaothar Héaradatas, agus déan meastóireacht ar a thábhacht mar staraí.
- (iii) Mínigh conas iad seo a leanas a aithint: (a) Vása Gréagach Geoiméadrach, (b) Vása Gréagach Dubh-fhíorach, agus (c) Vása Gréagach Rua-fhíorach. Cé acu stíl is fearr leat? Cosain do rogha, agus déan tagairt do shampla **amháin** den stíl seo ar a laghad.
- (iv) Tar éis breathnú ar na fótagraif **A**, **B** agus **C** thíos, freagair **dhá cheann ar bith** de na ceisteanna seo a leanas:-
 - (a) Ainmnigh an foirgneamh atá léirithe i bhFótagraf **A**. Sainaithin agus déan trácht ar **dhá cheann ar bith** dá thréithe ailtireachta.
 - (b) Ainmnigh an foirgneamh ar bhain an dealbhóireacht rilífe i bhFótagraf **B** leis ó thús. Sainaithin cá háit san fhoirgneamh a raibh sé suite, agus déan trácht ar an scil lena ndearnadh é.
 - (c) Ainmnigh an dealbh atá léirithe i bhFótagraf **C** agus déan a fhiúntas ealaíne a mheas.

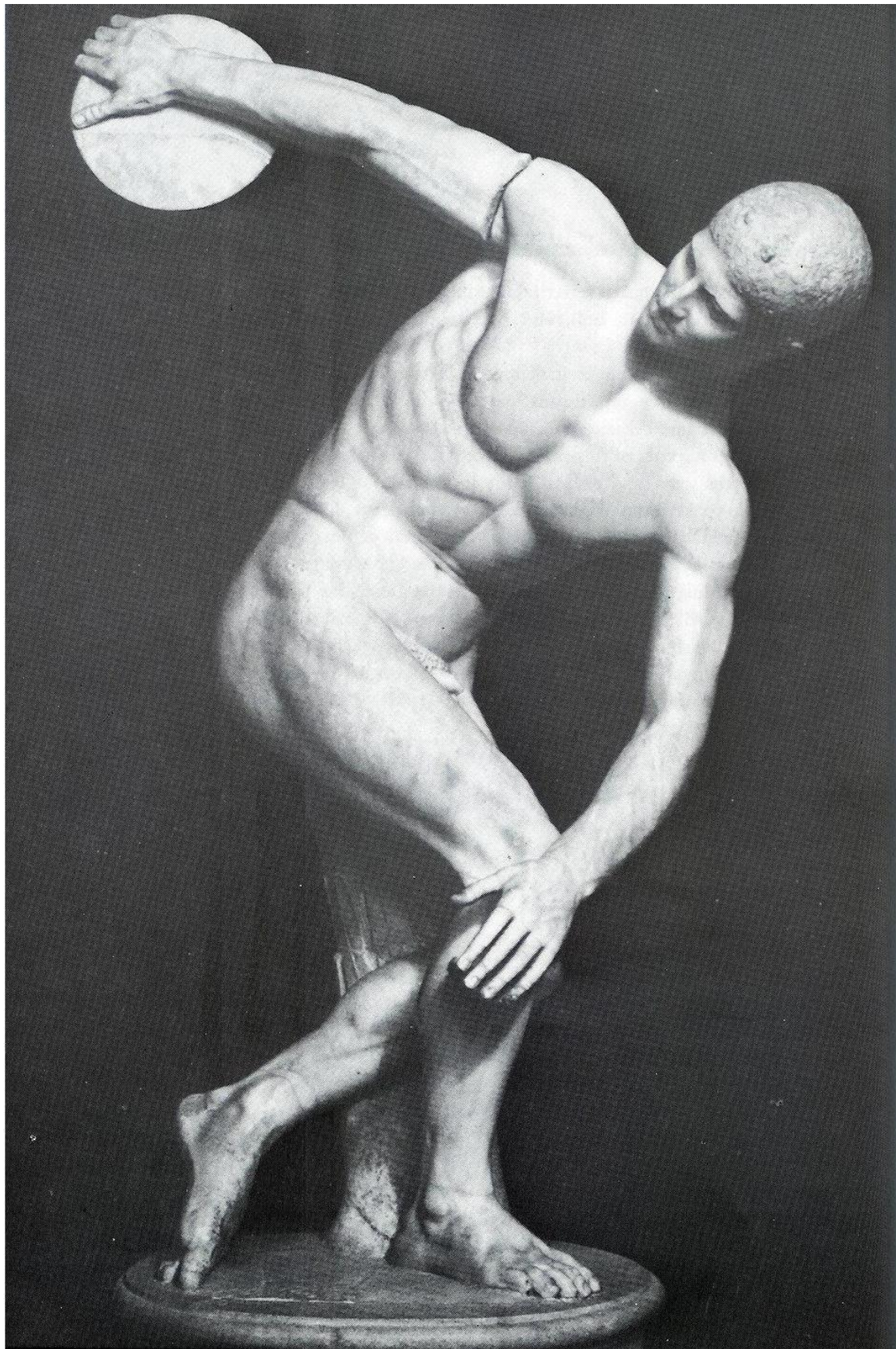
A

B

C

Baineadh Fótagraf **A** as Lawrence: *Greek Architecture*, Yale.
Baineadh Fótagraf **B** as Woodford: *An Introduction to Greek Art*, Duckworth.
Baineadh Fótagraf **C** as Richter: *A Handbook of Greek Art*, Phaidon.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán